

УДК 94(438) (47)

Військово – політичні плани Стефана Баторія щодо Московської держави у 1584-1587 рр.

В.Г. БОЙКО

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна,
E-mail: boiko.volodymyr.g@gmail.com**Авторське резюме**

У статті досліджено військово – політичні плани Стефана Баторія. Проаналізовано відносини Речі Посполитої та Московської держави у 1584-1587 рр. в контексті міжнародних відносин у Центральній – Східній Європі. Складна внутрішньодержавна ситуація після смерті Івана Грозного спричинила виникнення кризи в Московській державі, що у свою чергу спровокувало сусідів до активних дій на зовнішньополітичній арені. В результаті невідтримки частиною шляхти поглядів Стефана Баторія виникла ідея укладення унії між Річчю Посполитою і Московською державою.

У даній роботі автором досліджено та узагальнено погляди та плани польсько-литовської еліти на вирішення проблем на східному кордоні з Московською державою. Шляхта не мала єдиного погляду на питання відносин з Московською державою, тож королю і його оточенню довелося різними способами добиватись втілення власного варіанта розвитку подій. Частина шляхти на чолі з Яном Замойським протиставляла свою концепцію побудови відносин з Московською державою планам Стефана Баторія. Також важливе значення мала позиція литовської шляхти.

Досліджуються методи польського короля, його взаємодія з Папою Римським у питанні політики стосовно Московської держави. Проаналізовано позицію різноманітних груп шляхти Речі Посполитої, яку вони обстоювали на сеймиках та сеймах. У публікації розглядаються тогочасні посольства та їх результати. Досліджено основні спірні питання в політиці обох держав.

Ключові слова: Стефан Баторій, Московська держава, Річ Посполита, Федір Іванович, Лев Сапега, Антоніо Поссевіно, Ян Замойський, переговори, посольства, унія.

Stefan Batory's military and political plans concerning Moscow state in 1584-1587

V.H. BOIKO

Ivan Franko national university of Lviv, Lviv, Ukraine, E-mail: boiko.volodymyr.g@gmail.com

Abstract

In the article, Stefan Batory's military and political plans are investigated and the relationship between the Polish-Lithuanian Commonwealth and Muscovy during 1584-1587 is analyzed in the context of international relations in Central and Eastern Europe. Difficult internal situation after the death of Ivan the Terrible led to the emergence of crisis in Muscovy, which in turn provoked the neighbors to active action on the international scene. A part of nobility did not support Stefan Batory's views and as a result there appeared an idea of creating the union between the Polish-Lithuanian Commonwealth and Muscovy.

In this article the author investigated and summarized the views and plans of the Polish-Lithuanian elite for solving problems on the eastern border with Muscovy. The gentry did not have a unified view on the issue of relations with Muscovy, so the king and his entourage had to strive for realization of their own version of events in various ways. Some nobles led by Jan Zamoyski contrasted their concept of building relations with Muscovy to Stefan Batory's plans. The significance of the Lithuanian gentry was essential as well.

In the article, the methods of the Polish king, his interaction with the Pope in matters of policy regarding Muscovy are also studied. The positions of various groups of the nobility of the Polish-Lithuanian Commonwealth which they defended in Sejmiiks and Sejms are analyzed. The publication considers Embassies of that time and their results. The basic controversial issues in the policy of both countries are investigated.

Keywords: Stefan Batory, Muscovy, Commonwealth, Feodor I Ioannovich, Lew Sapieha, Antonio Possellino, Jan Zamoyski, negotiation, embassy, union.

Постановка проблеми. Після смерті Івана IV Грозного в Московській державі почалась затяжна політична криза, яка отримала назву Смути. Активну участь у внутрішньодержавній боротьбі в Московській державі брали сусіди, зокрема Річ Посполита. Зважаючи на розташування та ресурси обох держав, саме від взаємин обох держав залежала розстановка сил у всій Східній Європі.

Аналіз досліджень і публікацій. Певну увагу поставленій проблемі приділяли історики XIX

ст. Серед найперших праць варто відзначити роботу російського історика С. Соловйова [9]. Історик описує події в руслі офіційної історіографії, суть якої полягає у наголошенні на експансіоністських планах Речі Посполитої.

Якісно новий рівень дослідження польсько – московських відносин у даний період здійснив відомий російський історик, академік, один із найкращих знавців періоду Смути – С. Платонов [6]. У своїй монографії С. Платонов запропонував нову схему Смути. Розширивши її хроноло-

© В.Г. Бойко, 2015

гічні межі до 1584 року, розділив на три періоди та ввів тезу про розвиток Смути «зверху – вниз» по соціальній ієрархії суспільства. В своїй праці автор приділив увагу і міжнародним відносинам Москви та їх впливу на початок і розвиток Смути. Серед доробку польських істориків слід відзначити роботу польського історика Станіслава Залескі [18,19], в якій автор приділяє особливу увагу військовим планам польського короля та їх впливу на міжнародні відносини.

Радянські історики продовжили дослідження даної теми. Особливе значення в роботі проблематики Смути загалом і, зокрема, військових планів обох сторін мають праці Р. Скриннікова [8].

Вагомий крок вперед у розгляді даної теми пов'язаний з працями Б. Флорі [10,11]. Історик розглядає військові плани Стефана Баторія в контексті розвитку міжнародних відносин у Східній Європі. Він вводить багато нових джерел, зокрема невідомі раніше листування, донесення учасників подій. Також, слід зазначити, що Б. Флорія розглядає дані події не лише на рівні міжнародних відносин, а й у контексті внутрішньої взаємодії населення обох держав.

Мета дослідження є аналіз військово-політичних планів Стефана Баторія стосовно Московської держави в контексті міжнародних відносин у Централно – Східній Європі кінця XVI ст.

Виклад основного матеріалу. Поразка у Лівонській війні (1558-1583 рр.) підірвала зовнішньополітичні позиції Московської держави [8, с. 48]. За умовами Ям – Запольського (1582 р.) і Плюсського (1583 р.) договорів Московська держава втрачала низку територій. В Поволжі відбувалися повстання, протягом 1584-1585 років туди були відправлені значні військові сили для придушення цих рухів. Послабленням Московської держави скористалося Кримське ханство. З весни 1584 року почалися активні набіги кримчаків на московські території. Ситуація на південних кордонах держави була досить нестабільна. Донські козаки, які мали захищати ці кордони, часто здійснювали набіги на Крим і Османську імперію без відома московської влади [4, с. 196]. Це дестабілізувало відносини з Кримським ханством і Портою. Ще більш загострило московсько-кримські відносини те, що в червні 1586 року син скинутого кримського хана Магмета Гірея - Мурат Гірей знайшов притулок саме в Московській державі, де був прийнятий з почестями [8, с. 49]. Набіги татар почали носити ще масштабніший характер.

З іншої сторони Стефан Баторій відмовився підтвердити умови Ям – Запольського перемир'я і почав готуватись до військових дій, метою яких було захоплення території Смоленщини і Сіверської землі. Вони видавались досить перспективними у світлі внутрішньої кризи, яка виникла в Московській державі після

смерті московського царя Івана IV у березні 1584 року. [9, с. 552].

На руку королю були і донесення Лева Сапеги, який в цей час перебував з посольством у Московській державі [14, s. 174-175], про початок заворушень у Москві 2 квітня (повстання були викликані тим, що нібито Богдан Бельський хотів усунути дітей Івана IV від влади і сам стати великим князем [3, с. 113-114]). В листі Стефана Баторія до царя Федора Івановича висловлювались претензії, «що минулої осені люди із Смоленська, йдучи війною через рубіж в кордон панства в Оршанський повіт, багато сіл спустошили [...]» [1, с. 217]. Москва готова була на поступки, лише щоб добитися миру на деякий час і пообіцяла розібратися з порушниками [6, с. 218].

На сеймах у Любліні і Гродно сенатори не підтримали королівський проект війни, послаючись на те, що не відновившись повністю від наслідків Лівонської війни, шляхта не зможе витримати нові військові витрати [16, s. 309]. Король не відмовився від війни. Але, розуміючи, що грошей від сенаторів він не отримає, почав шукати інші шляхи. Найперспективнішим варіантом було звернення до Папи Римського [18, s. 354]. Отож Стефан Баторій звернувся до папського легата Антоніо Поссевіно з пропозицією вести переговори з Римом. Саме тоді Стефан Баторій озвучив своє відоме гасло «через Москву на Туреччину» [2, с. 138], доводячи папському легату перспективи, які відкривала ця війна. Це були не просто нові території для поширення католицизму, а й майбутній плацдарм для хрестового походу проти турків.

Цікавим є факт, що схожі переговори прямо суперечили «Генриковим артикулам» [20], де четверта стаття ясно говорить «що стосується війни чи ополчення нічого не робити без дозволу сейму» [12, с. 72]. Шляхта явно була проти війни: більшість сеймиків, які відбулися у 1585 році, не підтримали планів короля. Шляхта вважала за потрібне укласти мир з Московією [11, с. 126]. Також важливу роль у цьому питанні відіграло звільнення всіх польсько-литовських полонених в честь вінчання Федора Івановича [9, с. 553]. Папська курія, дізнавшись про рішення сеймиків, призупинила переговори з королем.

У 1585 році королівська партія продовжила агітувати шляхту дати дозвіл на початок війни. Ян Замойський, як речник короля, посилався на свідчення Михайла Головіна. Михайло Головін, втікач з Москви, прибув до Речі Посполитої у грудні 1584 року [13]. Він заявляв про те, що в Московській державі ніхто не хоче воювати, і король легко її захопить. Також він стверджував, що частина дворян може перейти на сторону поляків [11, с. 127]. Заяви Михайла Головіна значно ускладнювали переговори, які почалися 20 лютого, коли до Польщі прибули московські послы Федір Троекуров і Михайло Безнін [7, с.

95]. Московські послы пропонували укласти вічний мир і союз проти турків, але при цьому не йшли на територіальні поступки Речі Посполитій. Поляки, в свою чергу, вимагали передати їм Смоленськ, Сіверські землі, Новгород та Псков [6, с. 220].

Федір Троекуров і Михайло Безнін пустили чутки, що Михайло Головін засланець, до того ж у пам'яті поляків були ще свіжі згадки про невдачу під Псковом у 1582 році. В результаті було укладене перемир'я на два роки (тобто до 3 червня 1587 року) на умовах договору 1582 року. Короткий термін перемир'я був викликаний, як зазначає укладач «сеймових діянь», розрахунком короля добитися найближчим часом згоди від сейму на початок війни [17, с. 257]. Польська влада розуміла, що задовольнити власні амбіції на сході не вдається ні в результаті мирних переговорів, ані військових дій.

У пошуках виходу з цієї ситуації виникла ідея укладення унії. Її у лютому 1585 року і озвучив перед московськими послами Ян Замойський [18, с. 368-369]. Унія, пропонує Яном Замойським, була аналогічна Люблінській унії. Її успішне здійснення обґрунтовувалось тим, що обидва народи походили від єдиного кореня, обидва є християнами і повинні спільно зупинити мусульманську експансію. Наступним кроком стало відправлення у грудні 1585 року в Москву мінського каштеляна Михайла Гарабурда [7, с. 95]. Приводом для посольства стали чутки про те, що за таємною угодою, у разі смерті Федора Івановича, московський престол перейде до когось із дому Габсбургів. З однієї сторони, поляків лякали перспективи бути оточеними правителями з династії Габсбургів, з іншої – вони зробили висновки, що якщо московські дворяни шукають собі іноземного володаря, то, можливо, погодяться на кандидатуру Стефана Баторія [19, с. 33].

Михайло Гарабурда запропонував такі умови: Річ Посполита згодна на вічний мир, без територіальних претензій, але московська сторона повинна дати письмове зобов'язання, що в разі безвітної смерті Федора Івановича, московський трон займе польський король [11, с. 131]. В разі ж швидкої смерті Стефана Баторія польські дворяни самі виберуть собі короля. Натомість московська сторона відповіла, що вести переговори «о смерті государя непригоже» [9, с. 558]. Як зазначає стосовно цього польський історик Павел Ясеніца, що лише в польському сеймі могли вільно, при цьому нікого не ображаючи, обговорювати, що станеться, коли король помре. Дати згоду на вічний мир Москва погоджувалась лише, якщо поляки передадуть їй Київ, Полоцьк, Вітебськ і Лівонські міста [6, с. 220]. Непомірні земельні вимоги, які висувала московська сторона, не були прийнятні для Речі Посполитої. Переговори закінчились без будь-якого видимого успіху для сторін, але все ж варто відзначити деякі моменти. Поляки

здобули важливі відомості, а саме те, що частина бояр згодна на унію, бо прагне відсторонити Бориса Годунова, який фактично очолив державу за часів Федора Івановича, від влади [11, с. 134].

З завданням продовжити перемир'я до Речі Посполитої у червні 1586 року були відправлені Федір Троекуров і Федір Писемський [7, с. 95]. Стефана Баторія вони застали у Гродно. Польська шляхта зайняла досить жорстку позицію: вимагалось або повернення спірних земель, або унія, в разі відмови-війна.

Переговори закінчились у серпні 1586 року. Результатом посольства стало продовження раніше укладеного, посольством Ф. Троекурова і М. Безніна, перемир'я ще на два місяці, тобто до 3 серпня 1587 року та домовленість про з'їзд послів між Оршею і Смоленськом у червні 1587 року, «панів з Корони і з Князівства мало приїхати 6, бояр московських теж 6, і з кожної сторони по тисячі коней [...] 3 червня між Оршею та Смоленськом» [15, с. 16]. З'їзд мав відбутись для переговорів про престолонаслідування у разі смерті одного із монархів і також обговорення можливої унії.

Тут варто зазначити про різне розуміння польсько-литовською і московською сторонами принципів майбутньої унії. Так Москва вважала, що унія – це не більше ніж військово – політичний союз. Натомість поляки вважали, що відбудеться злиття в єдиний державний організм [15, с. 16].

У 1585 році був обраний новий Папа Римський - Сикст V. Стефан Баторій відновив переговори з Папою і навіть отримав перші грошові позики. Хоч масштаб позики і був значно менший (король просив по 800 тисяч дукатів кожного року три роки поспіль, а отримав всього 25 тисяч). Важливим є факт, що шляхта схилилась на сторону Стефана Баторія і почала підтримувати плани короля [11, с. 139]. Здавалось б, що ситуація досить сприятлива і сеймики схвалить початок війни. 25 грудня 1586 року на засіданні боярської думи в Москві вже був прийнятий план ведення війни з поляками [10, с. 18]. Але через декілька днів дійшли дані про те, що 12 грудня 1586 року Стефан Баторій несподівано помер. Оцінюючи політику польського монарха, російський історик М. Карамзін написав: «Якби життя і геній Баторія не погасли до смерті Годунова, то слава Росії могла б навіки згаснути в найпершому десятилітті нового століття» [5, с. 84].

Висновки. Поразка в Лівонській війні підірвала зовнішньополітичні позиції Московської держави. Неспокійно було на кордоні з Кримом. Участь Москви у боротьбі за лівонські землі викликало пасивність на південних кордонах. Ослаблена повстаннями в Поволжі Московська держава піддалася нападам татар. В цій ситуації Стефан Баторій будовав плани військової експансії на московські землі. В контексті конфлікту Москви з Османською імперією, що мо-

гло вилитись у широкомаштабні бойові дії на південних кордонах Московської держави, ці плани видавались досить перспективними.

Проект унії пропонувався Стефаном Баторієм був не вигідний для московської сторони, він передбачав значні територіальні поступки Речі Посполитій. Москва не йшла на такі умови, до того ж бажала укласти військовий союз проти татар. Річ Посполита в 1584 – 1585 рр. не пере-

бувала в конфлікті з Портою, тож і не хотіла загострення відносин з нею, до чого б неодмінно призвела наявність даного пункту в умовах унії з Московською державою. Напружена міжнародна ситуація збіглася з ескалацією конфліктів всередині правлячих еліт обох держав. Смерть польського короля привела до вагомих змін у зовнішній політиці Речі Посполитої і Московської держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археологическою комиссиею в 15 т. / [ред. М. Костомаров,]. - Санкт-Петербург: Типография Едуарда Праца, 1863 - . - Т.1. 1361-1598 - 1863. - 301 с.
2. Бобржинский М. Очерк истории Польши / М. Бобржинский ; [пер. з польс. Н.И. Карьева]. - Санкт-Петербург: Издание Л.Ф. Пантельева, 1888. - 340 с.
3. Зимин А.А. В канун грозных потрясений: Предпосылки первой Крестьянской войны в России / А.А. Зимин. - Москва: Мысль, 1989. - 333 с.
4. История внешней политики России. Конец XV – XVII век (От свержения ордынского ига до Северной войны) / [редкол. : А.Н. Сахаров (ответственный редактор) та ін.]. - Москва: Международные отношения, 1999 - (История внешней политики России. Конец XV в. – 1917 г.). Т. 1. - 1999. - 447 с.
5. Карамзин Н.М. История Государства Российского: в 12 т. / Н.М. Карамзин. - Санкт-Петербург: Типография Н. Греча, - Т. 10. - 1824. - 462 с.
6. Платонов С.Ф. Смутное время / [редкол. : А.Я. Дегтярев (пред.) та ін.]. - Санкт-Петербург: Лань, 2001. - 478 с.
7. Рогожин Н.М. Обзор посольских книг из фондов коллекций, хранящихся в ЦГАДА (конец XV - начало XVIII в.) / [редкол.: В.И. Буганов, М. П. Лукичев]. - Москва: Полиграфия Института истории СССР АН СССР, 1990. - 239 с.
8. Скрынников Р.Г. Россия накануне «смутного времени» / Р.Г. Скрынников. - Москва: Мысль, 1981. 205 с.
9. Соловьев С.М. История России с древнейших времен : в 29 т., 6 кн. / С.М. Соловьев. - 2-ге вид. - Санкт-Петербург: Издание Высочайше утвержденного Товарищества «Общественная Польза» - . - Кн. 2, Т. 6-10. - 1896. - 1726 с.
10. Флоря Б.Н. Русско-польские отношения и балтийский вопрос в конце XVI - начале XVII в. / Б.Н. Флоря. - Москва: Наука, 1973. - 221 с.
11. Флоря Б.Н. Русско-польские отношения и политическое развитие Восточной Европы во второй половине XVI – начале XVII в. / Б.Н. Флоря. - Москва: Наука, 1978. - 300 с.
12. Хрестоматія з історії держави і права України / [упоряд.: А. С. Чайковський (кер.), О. А. Копиленко, В. М. Кривоніс, В. В. Свистунов, Г. І. Трофанчук.] - Київ: Юрінком Інтер, 2003. - 656 с.
13. Эскин Ю. М. , И. Граля «Новины Московские». Два донесения пограничных старост эпохи Бориса Годунова («Moscow News». Two reports of border chiefs era of Boris Godunov). Москва: ЯСК, 2000. - С. 454-478.
14. Archiwum domu Radziwillow / [wyd. A. Sokołowski]. - Krakow.: Wydawnictwa Komisji Historycznej Akademii Umiejętności w Krakowie, 1885 - . - (Scriptores Rerum Polonicarum). T.8.- 1885. - 296 s.
15. Archiwum Domu Sapiehow, wydane staraniem rodziny. T.1: Listy z lat 1575-1606 / [opr. A. Prochaska]. - Lwów, 1892. - 576 s.
16. Archiwum Jana Zamoyskiego, kanclerza I hetmana wielkiego koronnego / [wyd. J. Sieminski]. - Warszawa: Druk F. Wyszynskiego, 1913 - . - T.3.- 1913. - 569 s.
17. Dyariusze sejmowe r. 1585 / [wyd. A. Czuczynski]. - Kraków: Z drukarni Uniwersytetu Jagiello skiego, 1887 - . - (Scriptores Rerum Polonicarum). T. 18. - 1901. - 475 s.
18. Zaleski S. Wojenne plany Stefana Batorego w latach 1583 – 1586 / S. Zaleski // Przegląd powszechny. - 1884. - Т.2. - S. 345-369.
19. Zaleski S. Wojenne plany Stefana Batorego w latach 1583 – 1586 / S. Zaleski // Przegląd powszechny. - 1884. - Т.3. - S. 30-50.
20. Статті затвержені у 1573 році Генріхом Валуа. Окреслювали обсяг і компетенцію королівської влади та визначали взаємовідносини між шляхтою і державою. Підтвержені при коронації Стефана Баторія у 1576 році.

Стаття надійшла до редакції 17.07.2015

REFERENCES:

1. Akty, odnosjashhjesja k ystorry Juzhnoj y Zapadnoj Rossyy, sobrannyy y yzdannyy Archeografycheskoju kommyssyeju v 15 t. (Acts relating to the history of the Southern and Western Russia, collected and published by the Archeological Commission of 15 t.). Sankt-Peterburg, 1863, Vol.1. 1361-1598 - 1863, 301 p.
2. *Bobrzhyński M. Oчерk ystorry Pol'shy (Essay on the history of Poland). Sankt-Peterburg, 1888, 340 p.*
3. *Zymyn A.A. V kanun groznyh potrjasenij: Predposylky pervoj Krest'janskoj vojny v Rossyy (The eve of the*

- terrible upheavals: Background First Peasant War in Russia). Moskva, 1989, 333 p.
4. Ystoriya vneshnej polytyky Rossyy. Konec XV – XVII vek (Ot sverzheniya ordynskogo yga do Severnoj vojny) (The history of Russian foreign policy. The end of the XV - XVII century (from the overthrow of the Mongol/Tatar yoke to the Northern War). Moskva. Vol. 1. – 1999, 447 p.
 5. *Karamzyn N.M.* Ystoriya Gosudarstva Rossyjskogo: v 12 t. (History of the Russian State in 12 t.). Sankt-Peterburg, Vol. 10, 1824, 462 p.
 6. *Platonov S.F.* Smutnoe vremja (The Time of Troubles). Sankt-Peterburg, 2001, 478 p.
 7. *Rogozhyn N.M.* Obzor posol'skyh knyg yz fondov kollekcij, hranjashhysja v CGADA (konec XV - nachalo XVIII v.) (Review ambassadorial books from the collections of collections stored in CGADA (end XV - the beginning of the XVIII century.)). Moskva, 1990, 239 p.
 8. *Skrynnykov R.G.* Rossyja nakanune «smutnogo vremeny» (Russia on the eve of the Time of Troubles)/ Moskva, 1981, 205 p.
 9. *Solov'ev S.M.* Istoriya Rossyy s drevnejshyh vremen : v 29 t., 6 kn. (History of Russia from ancient times). Sankt-Peterburg, B. 2, Vol. 6-10, 1896, 1726 p.
 10. *Florja B.N.* Russko-pol'skye otnoshenija y baltyjskij vopros v konce XVI - nachale XVII v. (Russian-Polish relations and the Baltic question at the end of XVI - early XVII century). Moskva, 1973, 221 p.
 11. *Florja B.N.* Russko-pol'skye otnoshenija y polytycheskoe razvitye Vostochnoj Evropy vo vtoroj polovine XVI – nachale XVII v. (Russian-Polish relations and political developments in Eastern Europe during the second half of XVI - early XVII century.)). Moskva, 1978, 300 p.
 12. Hrestomatija z istorii' derzhavy i prava Ukrai'ny (Chrestomathy on the history of law Ukraine). Kyi'v, 2003, 656 p.
 13. *Eskyn Ju. M., Y. Gralja* «Novyny Moskovskye». Dva donesenija pogranychnyh starost epohy Borysa Godunova / Ju.M. Eskyn, Y. Gralja // Florilegium: K 60-letyju B. N. Flory. - Moskva, 2000, P. 454-478.
 14. Archiwum domu Radziwillow (Radziwill family home Archive). Krakow, Vol.8., 1885, 296 s.
 15. Archiwum Domu Sapiehów, wydane staraniem rodziny. Vol.1: Listy z lat 1575-1606 (Archive House of Sapieha, given the efforts of the family, Vol. 1 Letters from the years 1575-1606). Lwów, 1892, 576 s.
 16. Archiwum Jana Zamoyskiego, kanclerza I hetmana wielkiego koronnego (Archive Jan Zamoyski, the Chancellor and Crown Hetman). Warszawa, Vol.3, 1913, 569 s.
 17. Dyariusze sejmowe r. 1585 (Diario of the Sejm 1585 y.). Kraków, Vol. 18, 1901, 475 s.
 18. Zaleski S. Wojenne plany Stefana Batorego w latach 1583 – 1586 (Stefan Batory war plans in the years 1583 - 1586). 1884, Vol.2, S. 345-369.
 19. Zaleski S. Wojenne plany Stefana Batorego w latach 1583 – 1586 (Stefan Batory war plans in the years 1583 - 1586), 1884, Vol.3., S. 30-50.
 20. Ctatti zatverdzeni u 1573 rotsi Henrikhom Valua. Okreslyuvaly obsyah i kompetentsiyu korolivs'koyi vlady ta vyznachaly vzayemovidnosyny mizh shlyakhtoyu u derzhavoyu. Pidtverdzeni pry koronatsiyi Stefana Batoriya u 1576 roku. (Articles were approved in 1573 by Henry Valois. They defined scope and competence of the monarchy and defined the relationship between gentry in the state. The articles were confirmed at the coronation of Stefan Batory in 1576)

Бойко Володимир Григорович - магістр історії
 Львівський національний університет імені Івана Франка
 Адреса: 79000, м.Львів, вул. Університетська,1
 E-mail: boiko.volodymyr.g@gmail.com

Boyko Volodymyr Hryhorovych – master of history
 Ivan Franko national university of Lviv
 Address: 1, Universytets`ka Str., Lviv, 79000, Ukraine
 E-mail: boiko.volodymyr.g@gmail.com